

Základní škola a Mateřská škola, Znojmo, Pražská 98

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Adresy pohotovostních a poruchových služeb

Nemocnice MUDr. Jánského	515 215 111
Záchranná lékařská služba	155
Policie	158
Hasičský záchranný sbor, Pražská 81	150
Záchranný integrovaný systém	112

Pracovníci školního poradenského pracoviště:

Školní metodička prevence: Mgr. Světlana Bartůňková

Výchovné poradkyně: Mgr. Kateřina Tripalová, Mgr. Simona Škaroupková

Školní speciální pedagožka: Mgr. Petra Veselá

Speciální pedagožky: Mgr. Radomíra Kufová, Mgr. Jana Stanislavová, Mgr. Radka Vicanová

Pracovníci pověřeni poskytováním technické pomoci

Velitel požární hlídky – Karel Kučera 515 241 227 (mobil 739 391 776)

Údržbář, školník – Karel Kučera 515 247 227 (mobil 739 391 776)

Ředitel školy – PaedDr. Pavel Trulík 734 795 401

Zřizovatel, MěÚ Znojmo – Ing. Denisa Krátká 515 216 580
(vedoucí odboru školství, kultury a památkové péče)

Umístění lékárníčky

Kancelář, vrátnice, školní jídelna, kabinet tělesné výchovy, družina, fyzika, cvičná kuchyňka

Dopravu raněných, není-li odvoz, zajišťuje

Ředitel školy – PaedDr. Pavel Trulík

Zástupkyně ředitele – Mgr. Marie Hošpesová

Vypracovala: Mgr. Marie Hošpesová, Mgr. Světlana Bartůňková

22. července 2022

Vychází z dokumentu Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027.

Základní formy rizikového chování jak jsou uvedeny v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dále Metodické doporučení)

1. Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování
2. Záškoláctví
3. Závislostní chování, užívání různých typů návykových látek, netolismus, gambling
4. Rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
5. Spektrum poruch příjmu potravy
6. Negativní působení sekt
7. Sexuální rizikové chování

Osobnost, názory a postoje se formují již od nejranějšího věku, proto pedagogové působí na žáky v rámci všeobecné primární prevence již od předškolního vzdělávání. Škola si klade za cíl mít pozitivní vliv na změnu postojů a chování daného jedince tak, aby získal relevantní sociální dovednosti a znalosti potřebné pro život.

Cílem je také nastavit efektivní, systematickou a provázanou spolupráci všech pedagogů a subjektů podílejících se na oblasti primární prevence.

Školní metodik prevence se snaží ve spolupráci s ostatními pedagogy, zejm. třídními učiteli, zajistit poskytování kvalitních a efektivních programů primární prevence rizikového chování na základě ověřených faktů a dat.

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Doporučené postupy školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem

Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.

Zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.

Školním řádem školy (dále jen „školní řád“) jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy.

Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezbytné informace nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem.

Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.

Působit na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek.

Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.

Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.

Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení apod.

V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností a zákonným zástupcům žáka.

V případě výskytu podezřelé či omamné látky ve školním prostředí je nutné primárně zabránit žákovi v další konzumaci (příp. užití), tuto látku okamžitě zajistit a uložit na bezpečné místo.

Při podezření na užití neznámé, podezřelé či omamné látky zajistit první pomoc žákovi, informovat vedení školy a zákonné zástupce, příp. zajistit lékařskou pomoc.

Tabákové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit, včetně elektronických cigaret. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená. Prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto jsou označeny vnitřní i vnější prostory. Kouření v prostorách školy je zakázáno pod sankcemi uvedenými ve vyhlášce o základním vzdělávání.

Konzumace tabákových výrobků ve škole

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu: o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte, a jestliže se jednání opakuje) vyzoomí škola orgán-sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem - postupuje se podle vyhlášky pro příslušný stupeň vzdělávání.

Alkohol

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno.

Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Tímto školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Konzumace alkoholu ve škole

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu: o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.

V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.

Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.

Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jak je uvedeno od bodu 3. O události sepiše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

1. Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury. O nález ihned uvědomí vedení školy.
2. Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
3. Zpracují stručný záznam o události.

4. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol, postupují takto: Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury. O nález ihned uvědomí vedení školy. O nález sepiší stručný seznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal).
5. V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
6. O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte.
7. V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Školním řádem stanovuje škola zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanovuje zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školní řád stanovuje rovněž sankci za porušení zákazu: napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy. Porušení zákazu bude vždy projednáváno na pedagogické radě za účelem hodnocení klasifikace chování žáka.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných, psychotropních látek a jedů, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli žáku nehrozí nějaké nebezpečí.

V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.

V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).

Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned uvědomí vedení školy.

Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů.

Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru. O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

V případě, kdy pracovníci školy zadrželi u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned uvědomí vedení školy a sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla

látka nalezena, nebo který látku odevzdal. V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.

V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie České republiky.

V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

1. Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení spadá do kompetence Policie ČR.
2. Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
3. Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Krádeže, vandalismus

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Krádeže jsou protiprávním jednáním, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

Nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola žákům doporučuje cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, nemají žáci do školy nebo školského zařízení nosit, případně je mohou odkládat na místa k tomu určená. Pokud takové místo žáci nemají stanovené, platí pro ně zákaz odkládání těchto věcí. I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisící s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše 5 000 Kč (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení. Pedagogové vedou žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.

V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.

V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Oblast prevence užívání návykových látek

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky, ve škole s nimi manipulovat.

To neplatí pro případy, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením. Požívání omamných a psychotropních látek (dále jen OPL) osobami mladšími 18 let je v České republice považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, bude tuto skutečnost hlásit zákonnému zástupci žáka.

Škola je povinna oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou pravomocí skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák požívá návykové látky.

Škola je povinna v takovém případě takový trestný čin překazít a učíní tak v každém případě včasným oznámením věci policejnímu orgánu.

V případě výskytu látky, u níž je podezření, že se jedná o omamnou a psychotropní látku v prostorách školy postupuje škola podle předcházejících instrukcí.

PRAVIDLA PRO DĚTI K BEZPEČNĚJŠÍMU UŽÍVÁNÍ INTERNETU

- 1) Nikdy nesděluj adresu svého bydliště, telefonní číslo domů nebo adresu školy, kam chodíš, jména a adresy rodičů a rodinných příslušníků i jejich telefonní čísla do práce, někomu, s kým jsi se seznámil/a prostřednictvím internetu, jestliže Ti to rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) přímo nedovolí.
- 2) Neposílej nikomu po internetu fotografii (už vůbec ne intimní), číslo kreditní karty nebo podrobnosti o bankovním účtu a vůbec žádné osobní údaje.
- 3) Nikdy nikomu, ani nejlepšímu příteli, neprozrad' heslo nebo přihlašovací jméno své internetové stránky, počítače, telefonu, bankovníctví.
- 4) Nikdy si bez svolení rodičů nedomlouvěj osobní schůzku s někým, s kým jsi se seznámil/a prostřednictvím internetu. Doma musí bezpodmínečně vědět, kam jdeš a proč. I když Ti rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) dovolí se s takovým člověkem sejít, nechod' na schůzku sám/sama a sejděte se na bezpečném veřejném místě.
- 5) Nikdy nepokračuj v chatování, když se Ti bude zdát, že se tam probírají věci, které Tě budou přivádět do rozpaků nebo Tě vyděsí. Vždy o takovém zážitku řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají).
- 6) Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je, ale nemaž. Řekni o nich někomu dospělému.

- 7) Nikdy neotvírej soubory přiložené k elektronickým zprávám (e-mailům), pokud přijdou od lidí nebo z míst, které neznáš. Mohou obsahovat viry nebo jiné programy, které by mohly zničit důležité informace a významně poškodit software počítače.
- 8) Vždy řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají) o všech případech nepříjemných, vulgárních výrazů na internetu, totéž platí pro obrázky a stránky s vulgární tematikou.
- 9) Vždy buď sám/sama sebou a nezkoušej si hrát na někoho, kým nejsi (na staršího, na osobu jiného pohlaví apod.).
- 10) Vždy pamatuj na následující pravidlo a chovej se podle něho: jestliže některá webová stránka bude obsahovat upozornění, že je určena jen pro dospělé nebo jen pro lidi od určitého věku, musí se to respektovat a ti, kteří nevyhovují kritériím nemají takovou stránku otevírat.
- 11) Domluv se s rodiči na pravidlech používání internetu a poctivě je dodržuj. Především se domluv, kdy můžeš internet používat a jak dlouho.
- 12) Pro vždy si zapamatuj další pravidlo: když Ti někdo na internetu bude nabízet něco, co zní tak lákavě, že se to nepodobá pravdě, nevěř mu – není to pravda.
- 13) Jestliže na internetu najdeš něco, o čem jsi přesvědčen, že je to nelegální, oznam to rodičům.
- 14) Nevěř žádné informaci, kterou na internetu získáš.

PREVENCE NÁSILÍ A ŠIKANY MEZI ŽÁKY

Cílem prevence je vytváření dobré školní atmosféry a rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi ve třídě, škole, a také mezi jejími zaměstnanci. Jen v takovémto sociálně podnětném prostředí se může podařit tomuto nebezpečnému jevu zamezit.

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, popřípadě skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jednomu či skupině žáků, kteří se neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Je to nemocné – tedy patologické chování.

Šikana je též forma násilí (agrese), která ve škole ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání. Při jejím výskytu dochází k narušení pocitu bezpečí žáků a/nebo pedagogů.

Šikanování je nutno chápat jako poruchu vztahů a je to velice závažný, společenský nebezpečný jev, ohrožující oběť fyzicky nebo psychicky. Následkem bývá často psychické trauma oběti.

Šikana je charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť.

U šikany je typickým znakem též samoučelnost převahy agresora nad obětí, což je odlišuje od běžných „šarvátek“ mezi spolužáky. Šikana vzniká tam, kde existují (ve skupině, ve třídě) nezdravé vztahy, kde je silná diferenciací na silné a slabé. Problém šikany tedy nelze léčit jako problém vztahu mezi agresorem a obětí, aniž bychom léčili celou skupinu. Toto všechno jsou důvody, proč nesmíme šikanu přehlížet nebo zlehčovat.

Podoby šikany

Prímá - může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy...) nebo nefyzickou tj. verbální (např. vulgární nadávky, sexuálně nevhodný jazyk, zraňující komentáře...) nebo neverbální (např. zírání, urážlivá gesta apod.)

Nepřímá - má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti, agresor často využívá k jednání prostředníka, většinou se jedná o nefyzickou formu.

Kyberšikana - může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na veřejných portálech.

Kyberšikana

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.

Vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí.

Vydírání v on-line prostředí.

Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

Mezi typické formy kyberšikany také patří:

Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií

Ponižování a pomlouvání (denigration)

Krádež identity (impersonation) a její zneužití

Ztrapňování pomocí falešných profilů

Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)

Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)

Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)

Obtěžování (harassment)

Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her

Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“)

Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií)

Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

U kyberšikany je obtížné zajistit rychlou ochranu oběti, dostatečný počet svědků, vystopovat útočníka, rozpoznat, kdy jde o kyberšikanu a kdy ne (žáci sami často nerozpoznají hranice kyberšikany). V případě potřeby může škola kontaktovat a požádat o pomoc odborné instituce.

Základním způsobem, jak lze předcházet šikaně i kyberšikaně či minimalizovat její dopad, je především všeobecná primární prevence, kterou má škola zahrnutou v preventivním programu.

Specifickou podobou je šikana zaměřená na učitele, která se často vyskytuje ve školních kolektivech, kde je zároveň i problém se šikanou mezi žáky.

Prevence šikanování ve školách a školských zařízeních

Je nutné, aby se s podstatou, formami a nebezpečnými důsledky šikany jako antisociálního chování jedinců i skupin žáků seznámili všichni žáci, učitelé, vychovatelé, výchovní poradci, ředitelé škol a školní inspektoři. Žáci i pedagogové by měli vědět, že tyto formy chování nejsou neškodnou legrací a zábavou, měli by být seznámeni zejména s negativními důsledky šikany, a to jak pro její oběti, tak pro její pachatele. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

Každý pedagogický pracovník na všech úrovních a typech škol ve výchovně vzdělávacím procesu vede důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka a rozvíjí zejména:

- pozitivní mezilidské vztahy
- respekt k individualitě každého jedince
- etické jednání (humanita, tolerance)

- jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní zodpovědnost jedince

Metody řešení šikanování

Odhalení šikany bývá někdy velmi obtížné i pro zkušeného pedagoga. Nejzávažnější negativní roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvyklé prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Škola posoudí a odhadne závažnost situace. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečního stadia (tj. prvního, druhého a třetího) a pokročilého stadia (tj. čtvrtého a pátého).

Při vyšetřování je nutné respektovat skryté zákonitosti šikanování – tj. stadia, skupinu, mechanismus závislosti mezi pachatelem a obětí, zakrývající systém a jeho základní i rozšířenou variantu, specifika neobvyklých šikan. Nejdříve ze všeho musíme zajistit ochranu oběti.

Při zjištění šikany, kterou škola není schopna zvládnout sama, využíváme možnosti spolupráce s nějakým odborným pracovištěm.

Při zjištění šikany, jednáme rychle, konstruktivně, oddělíme oběť a agresora (pokud je agresorů víc, nenecháme je pohromadě). Neměly by však být činěny unáhlené úsudky o charakteru chování, o tom, kdo je útočník či oběť apod. Pro vytvoření úsudku o situaci je zapotřebí získat více informací z různých zdrojů.

Snažíme se zjistit odpovědi na tyto otázky:

Kdo je obětí, kolik je obětí?

Kdo je agresorem, kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátorem, kdo aktivní účastník a kdo je obětí i agresorem současně?

Co, kdy a jak udělali agresori konkrétním obětím?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Jak dlouho šikanování trvá?

Rozhovory s agresory

Jakmile má učitel podezření nebo ví, že se ve třídě šikana děje, neodkládá řešení a rychle iniciuje rozhovor jak s agresorem (agresory), tak s obětí. Prvořadým úkolem rozhovorů s násilníky je zastavení šikanování a sdělení nekompromisní zprávy: V naší třídě (škole) šikanování nestrpíme a učiníme mu přítrž.

Účastní-li se šikanování více žáků, je vhodné s nimi pohovořit s každým zvlášť v rychlém sledu. Nebudou mít příležitost se domluvit na společné výpovědi. Po ukončení individuálních pohovorů s agresory je vhodné je shromáždit do jedné skupiny, kde budou znovu hromadně a jasně informováni, že šikanování nebude tolerováno. O veškerém dění je informováno vedení školy a zákonní zástupci.

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany.

Škola nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

Pro vyšetřování šikany lze doporučit strategii prováděnou v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s obětmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětím.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

Účastní-li se šikanování většina problémové skupiny, nebo jsou-li normy agresorů skupinou akceptovány, doporučuje se, aby šetření vedl odborník – specialista na problematiku šikanování (z pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, diagnostického ústavu, krizového centra apod.)

Výchovná opatření

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

1. Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy.
2. Snížení známky z chování.
3. Převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny.
4. Doporučení zákonným zástupcům obětí i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení střediska výchovné péče pro děti a mládež (dále SVP) nebo v nestátních organizacích mající obdobnou náplň činnosti jako SVP.
5. Umožnění individuálního výchovného plánu agresora.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

Doporučení zákonným zástupcům na dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Podání návrhu orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním do diagnostického ústavu.

Vyrozumění policejního orgánu, došlo-li k závažnějšímu případu šikanování. Oběti šikanování se doporučuje nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiného poradenského pracoviště.

Ochrana dětí před šikanou v předškolním vzdělávání

Šikana se může objevovat už v mateřské škole (dále jen „MŠ“). Vyskytují se tam prvky šikany a spíše zárodečná stadia tohoto destruktivního fenoménu. Nicméně skrytá a neléčená počáteční šikana působí i zde velké škody a trápení, které zasáhnou děti, rodiče i pedagogy.

Spolupráce školy s rodiči žáků

Při podezření na šikanování žáka je nezbytná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Nelze však předpokládat, že rodiče budou vždy situaci hodnotit objektivně, proto se doporučuje je upozornit na to, aby si všímali možných příznaků šikany a nabídnout jim pomoc.

Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Pokud se rodiče setkají s příznaky šikanování, měli by se poradit s třídním učitelem, školním metodikem prevence, popř. psychologem nebo jiným specialistou.

Spolupráce školy se specializovanými a ostatními institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány, a to zejména ve zdravotnictví s pediatry, odbornými lékaři, psychiatrickou péčí, v oblasti soudnictví se soudci, obhájci a žalobci (také využívání alternativních trestů), v oblasti sociální péče s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou).

Při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu, je ředitel školy nebo školského zařízení povinen oznámit tuto skutečnost Polici České republiky.

Školy a školská zařízení jsou povinny bez zbytečného odkladu oznámit orgánu sociálně právní ochrany skutečnosti, které ohrožují žáka (svěřence), nebo že žák (svěřenec) spáchal trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky.

Rizikové chování v dopravě

Rizikové chování v dopravě je:

chování v rozporu s oficiálními i neoficiálními pravidly
agresivní chování
neočekávané nebo nezvyklé chování

V rámci preventivních aktivit předcházíme:

nehodám
úrazům
ztrátám na životech
psychickým traumatům
materiálním škodám
negativním ekonomickým dopadům (např. jako v důsledku dopravního kolapsu)
ničení životního prostředí

Rizikové faktory

Rodina – nedostatek kladných vzorů

Škola – nedostatečné vzdělání nebo nedostatek praktických dovedností

Osobnostní faktory – sklony k agresivnímu chování a jednání, vyhledávání vzrušení, úzkostnost, depresivita, nízká sebekontrola, podcenění rizika, problematický vztah k autoritě

Společnost – nevhodná úprava komunikací a prostředí pro nácvik vhodného dopravního chování

Preventivní strategie školy

Osvěta rodičů (rodičovské schůzky, individuální konzultace, informační materiály)

Systematická výchova od předškolního vzdělávání (dopravní besedy v rámci školní třídy; využití multimediálních pomůcek a materiálů; praktický nácvik dovedností; exkurze)

Školní iniciativa v rámci dopravní výchovy (přehrávání scének, návštěva dopravního hřiště)

Selektivní primární prevence (v případě osobnostních nedostatků konkrétního žáka nebo skupiny)

Poskytování odborných pedagogických informací

Zachycení žáka s rizikovým chováním (konzultace s výchovným poradcem nebo ŠPP; možnost obrátit se na PPP Znojmo)

Jako nevhodná forma prevence se jeví multimediální masové akce zaměřené na prezentaci negativních dopadů rizikového chování (forma zastrašování).

Síť partnerů, webové stránky

MěP Znojmo

Dopravní policie Znojmo

BESIP

<https://besip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti>

Centrum dopravního výzkumu

<https://www.cdv.cz/>

Centrum adiktologie

<https://www.adiktologie.cz/>

UAMK

<https://www.uamk-cr.cz/>

Spektrum poruch příjmu potravy

Spektrum poruch příjmu potravy dělíme:

Mentální anorexii (porucha charakterizovaná zejména úmyslným snižováním tělesné hmotnosti)

Mentální bulimii (porucha charakterizovaná zejména opakujícími se záchvaty přejídání, spojenými s přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti)

Mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování, které je život ohrožující.

Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení.

Vývoj poruchy může souviset také se skrytou patologií rodiny, proto součástí léčebné péče je i psychoterapeutická pomoc.

V rámci preventivních aktivit předcházíme:

nevhodným jídelním návykům a stravovacím zvyklostem

zdravotním komplikacím, které souvisí především s váhovým úbytkem a nedostatečnou výživou

zdravotním komplikacím jako jsou důsledky zvracení, nadužívání projímadel nebo diuretik

šikaně kvůli nadváze a vzhledu

Rizikové faktory

Rodina - nedostatek rodičovské kontroly, duševní poruchy, alkohol v rodině, přílišné zaměření na sebekontrolu a výkon (nebo naopak absence sebekontroly), přílišný důraz na vzhled. Rodiče jako vzor řešení problémů. Specifické faktory: nevhodné jídelní a stravovací zvyklosti v rodině, diety, obezita v rodině, poruchy příjmu potravy v rodině, některé sporty a zájmy

Společnost - prezentování nevhodných módních vzorů, diet, jednostranných řešení, nekritické zdůrazňování hédonistických hodnot (užít si“) na jedné straně a sebekontroly na druhé

Vrstevníci - užívání diet, nevhodné stravovací a pohybové zvyklosti, skandalizace nadváhy, šikana kvůli nadváze a vzhledu

Osobnost - nadváha, obezita, nadměrná sebekontrola, černobílý pohled na sebe a svět; Úzkostnost, pedanterie u anorexie; impulzivita a nezdrženlivost u bulimie

Škola, rodina, společnost - nízké sebevědomí, důraz na vnějškové hodnoty, orientace na jednoduché řešení, neschopnost akceptovat zpětnou vazbu, následky

Preventivní strategie školy

Posílení monitoringu - podpory rodiny, edukace: změny stravovacích zvyklostí (vymezení přiměřené normy – snaha se vyhnout extrémům)

Prezentace diferencovaných, nevyhrocených vzorů, přiměřenost v prezentovaných postojích, diskuse k otázkám zdraví, životního stylu, hodnot

Oslabení soutěživosti a prevence šikany pro vzhled

Edukace ve směru zdravé výživy, nebezpečí diet a některých „metod hubnutí“

Učení úpravy stravovacích a pohybových návyků

Rozvoj individuálních možností, výchova k různorodosti, přiměřenosti, rozvoj obecné vzdělanosti

Včasná intervence u rizikových jedinců (rychle zhubnul, zvrací s jakoukoli argumentací....)

Rozšířit nabídku vhodných, konkrétních materiálů (svépomocné příručky jak zvládat anorexii, bulimii) pro nemocné a jejich rodinné příslušníky

Dobrá školní jídelna, naopak omezení automatů na sladkosti, slazené nápoje

Kdy a koho vyrozumět

Pediatra, rodiče vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se.

Sít' partnerů, webové stránky

Linky důvěry

Krizové centrum RIAPS

<https://www.csspraha.cz/kc-riaps>

Anabell – občanské sdružení

<http://www.anabell.cz/>

Sít' organizace STOB (redukce nadváhy)

<https://www.stob.cz/cs/home>

Fórum zdravé výživy

<http://www.fzv.cz/>

Další užitečné odkazy:

<http://www.doktorka.cz>, www.lekarna.cz,
<http://www.stop-ppp.estranky.cz>,
<http://www.boulimie-anorexie.ch>

-

Negativní působení sekt

Pod pojmem „sekta“ rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

V souvislosti s těmito skupinami (sektami) je běžně užíván pojem „kult“, který se ovšem může týkat i skupin, které náboženský charakter nemají:

Náboženské kultury - jsou nejčastější, nejznámější, nejpočetnější, mediálně nejoblíbenější; Orientují se na rozmanitá náboženská učení

Politické kultury - tyto skupiny, na první pohled živořící na okrajích politického spektra, jsou obvykle označovány jako „extremistické“, „okrajové“, „marginální“; Přesto se k nim hlásí nezanedbatelný počet lidí (především mladých), kteří podléhají jejich kouzlu

Psychoterapeuticko-výchovné kultury - zaměřují se na zprostředkování „duševních vizí“, „osvícení“ či dalších „vrcholných duchovních zážitků“ (za nemalý finanční obnos) a používají některé techniky psychické manipulace

Komerční kultury - fungují na principu peněz; Manipulují a podvádějí lidi, kteří jsou pak v několikaúrovňových (multi-level marketing, MLM) či pyramidových organizacích nuceni pracovat za minimální provizi nebo zcela zdarma, přičemž nedočkavě vyhlížejí slíbené bohatství a prosperitu

Charakteristické rysy sekt: (Ladislav Hora (1995))

1. posilování pocitu výlučnosti
2. udržování nonkonformního opozičního postavení
3. touha po zbudování ideálního společenství
4. zdůrazňování etických rozměrů náboženského života
5. autoritativní systém řízení
6. existence jednotného a vysvětlujícího univerzálního klíče
7. eklekticismus

V rámci preventivních aktivit předcházíme:

1. snaze o izolovanost, relativní uzavřenost
2. tabuizování témat
3. touze jedince po moci
4. nevědomosti ohledně světových náboženství
5. nevědomosti rozdílu náboženství a sekty
6. vzniku nezdravě nízkého sebevědomí

Rizikové faktory

Rodina a škola - být přijímán jako osobnost (prosadit se), někam patřit (společenství, parta, kolektiv), poznávat, vědět víc, vzdělávat se

Osobnostní faktory - ulehčit si v odpovědnosti za své rozhodování, altruismus (pomoci druhým), touha po moci, ovlivnit osud ve svůj vlastní prospěch, orientace v nepoznaném – magickém, mystickém, záhady; zasloužit si své spasení, nalézt smysl života, zbavit se stereotypu, nespokojenost s konzumem

Kdy a koho vyrozumět

ředitel školy/školského zařízení
rodiče/zákonný zástupce
třídní učitel

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

školní poradenské pracoviště
PPP (pedagogicko-psychologická poradna)
SVP (střediska výchovné péče)
OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)
Policie ČR
Linka důvěry

Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství

Je nutné, aby si pedagog zachoval chladnou hlavu a vyhnul se nepřiměřenému tlaku na žáka; čím větší je tlak ze strany pedagoga, tím větší je destrukce vztahu ve směru k dítěti i od něj

Nesnažit se pravdivě argumentovat“, je to zbytečné

Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení; pokud má takové podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že rodiče/zákonní zástupci odmítají spolupracovat se školou a odmítají se účastnit výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD

Síť partnerů, webové stránky

PPP Znojmo

<https://www.ppp-znojmo.cz/>

SVP Labyrint Znojmo

<https://svp-mk-zn.webnode.cz/ksznojmo/>

OSPOD

Policie ČR

Linky důvěry

Sexuální rizikové chování

Sexuální rizikové chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

U chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíše k sebepoškození.

Projevy sexuální deviace je třeba podchytit včas a také dítěti včas poskytnout adekvátní pomoc; jediné tak je možné předejít spáchání trestného činu.

V rámci preventivních aktivit předcházíme:

riziku pohlavně přenosných chorob

nezdravému vztahu k sexu a sexuálnímu chování

rizikovému partnerskému vztahu

ostrakizaci jedince kvůli jeho sexuální orientaci

užívání návykových látek nejen ve spojitosti se sexem a sexuálním chováním

užívání psychoaktivních látek nejen ve spojitosti se sexem a sexuálním chováním

Rizikové faktory

Rodina - výchova (nedostatečná kontrola; příliš zaměstnaní rodiče; nadměrná restriktivní výchova); rozvod nebo partnerské potíže rodičů; osobnostní patologie jednoho nebo obou rodičů; dostupnost pornografie nebo filmů s agresivním obsahem

Osobnost - prožité trauma (úmrtí někoho blízkého; prožití nehody; psychická nemoc v rodině; syndrom CAN); hendikep (tělesný, psychický nebo i sociální)

Společnost - nízký socioekonomický status; dostupnost pornografie nebo filmů s agresivním obsahem; riziková místa (se sníženou možností úniku, špatně osvětlená, malá frekvence pohybu lidí)

Preventivní strategie školy

Utváření správného vztahu ke svému tělu

Vysvětlení pojmu sex a sexualita

Práce s rodinou, podpora rodiny, doporučení odborných kontaktů pro rodiče k řešení jejich problémů

Snažit se alespoň ve škole vytvářet pozitivní modely fungování rodiny: dítě se může učit dobrému vztahu žák – učitel; jasná pravidla fungování

Seznámení se základními sexuálními pojmy

Včasné poučení dítěte, na koho se může obrátit v případě nouze nebo ohrožení (policie, učitel, zdravotník atd.)

Rozvoj individuálních možností, výchova k respektu a toleranci, rozvoj tvořivosti i obecné vzdělanosti

Pomoc se začleněním se

Učit děti vyhýbat se rizikovým místům nebo se v nich co možná nejbezpečněji chovat

Pomoc nalézt hodnou vrstevnickou skupinu s přiměřenými zájmy a aktivitami (vhodné zájmové organizace)

Nabídka (odeslání k odborníkovi) odborné pomoci - psychoterapie (tu může poskytovat pouze specialista s psychoterapeutickým vzděláním)

Osvětlení rizik nezodpovědného sexuálního chování

V rámci teoretické výuky také učíme dítě, aby umělo říci NE

Nevhodné postupy:

Zastrašování; multimediální akce a kampaně

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

pokud ho dítě neprovádí v soukromí

pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího

pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomu dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně)

V jakém případě vyrozumět Policii ČR / OSPOD

Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR.

Sít partnerů, webové stránky

PPP Znojmo

<https://www.ppp-znojmo.cz/>

SVP Labyrint Znojmo

<https://svp-mk-zn.webnode.cz/ksznojmo/>

OSPOD

Policie ČR

Linka bezpečí

<http://www.linkabezpeci.cz>

Linky důvěry

Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu

<https://planovanirodiny.cz/>

Materiál pro preventivní práci

http://www.tadysenedotykej.org/Default_cz.asp

Zdroje:

Řešením situací komplikovaného chování žáků se zabývá materiál MŠMT s názvem „Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách“, který je zveřejněn na webových stránkách MŠMT: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyuziti-pravnich-opatreni-pri-reseni-problemoveho-chovani>.

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, Č.j. 28 275/2000-22, www.poradenskecentrum.cz

Prevence šikany vychází z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č. j. MŠMT 21291/2010-28), dále jen MD MŠMT 2010. Navazuje na Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT- 21149/2016), vydaný v r. 2016 (dále jen MP MŠMT 2016). Součástí jsou nejdůležitější informace z MP MSMT 2016, aktualizované o nová zjištění a studie.

Zásady přístupu k dětem, žákům, studentům s PAS v rámci vzdělávacího procesu

Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou rovněž podle § 22 odst. 3 školského zákona povinni zajistit, aby žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení; na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka; informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání; dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem; oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 školského zákona a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.

1. Charakteristika poruch autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. Jejich charakteristika se v poslední době významně měnila. V současné době hovoříme souhrnně o poruchách autistického spektra a rozlišujeme je podle míry podpory, kterou jedinci potřebují (Diagnostický a statistický manuál duševních poruch – DSM V), nově jsou východiskem také klasifikace stupně postižení intelektu a funkční komunikace (viz 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, jejíž předpokládaná platnost v ČR je v roce 2022). V praxi se stále můžeme setkat s označením pervazivní (všepromikající) vývojové poruchy a s vydělováním jednotlivých diagnostických kategorií, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná (10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí).

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- *sociální interakce a sociální chování;*
- *verbální i neverbální komunikace;*
- *oblast představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.*

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení je zhoršena sociabilita a ztíženo zařazení jedince do společnosti. Více podrobností k odlišnostem a projevům v jednotlivých oblastech je popsáno v následující části.

2. Specifika v chování žáků s poruchou autistického spektra

Chování a projevy každého dítěte, žáka, studenta (dále jen „žák“) s PAS mohou být značně různorodé. Některé schopnosti a dovednosti mohou odpovídat věku, jiné jsou výrazně opožděné nebo nerozvinuté. U žáků s PAS se lze setkat s různou úrovní intelektových schopností (mentální retardace; průměrné intelektové schopnosti s nerovnoměrným vývojem; nadprůměrné nadání), je tedy důležité individualizovat přístup ke vzdělávání pro každého žáka.

Základní specifika v chování lze popsat na základě diagnostické triády, jelikož právě v daných oblastech se nejvíce projevují.

2.1 Specifika v sociální interakci a sociálním chování

U jedinců s PAS sledujeme problémy v porozumění sociálním situacím nebo sociálním vztahům. Setkáváme se s různým stupněm zájmu o sociální kontakt (např. žáci mazliví; pasivní; neteční;

aktivní; zdrženliví; nejistí a neschopní přiměřeně navázat kontakt; fixovaní na blízké osoby). Zároveň platí, že se tito jedinci často nedostatečně orientují v důsledku specifických problémů v mezilidských vztazích a sociálních situacích, nedokáží dobře porozumět verbální i neverbální komunikaci, mají problémy s neustálými změnami. To vede k tendenci ritualizovaného chování s prvky stereotypie (např. potřeba jíst stále stejné jídlo; dodržovat stále stejnou trasu cesty), což se následně odráží v jejich chování.

V rámci přístupu k jedincům s PAS se tedy snažíme o vysvětlení situací a objasnění toho, co je v dané situaci žádoucí (funkční) reakce a co nežádoucí reakce. V neposlední řadě je třeba zohlednit i odlišnosti v porozumění emočního prožívání vlastního i druhých lidí. Jedinci s PAS mají velké obtíže s empatií (vcítění se do prožívání druhých), což může vést k problémům v pochopení příčin a záměrů chování druhých lidí.

2.2 Specifika ve verbální i neverbální komunikaci

Jedinci s PAS vykazují různé obtíže v komunikaci a vývoji řeči (mutismus; dysfázii; echolálii; verbalismus; agramatismus; ulpívání na tématu hovoru; repetitivní doptávání), ale také rozvinutou slovní zásobu včetně jazykového nadání nebo naopak úplnou absenci řeči. Často se setkáváme s tím, že i když je řeč rozvinuta, objevují se problémy v komunikaci (např. žák verbálně komunikuje, ale nedokáže sdělit svá přání, pocity; není schopen užívat neverbální komunikační prostředky, jako např. výraz obličeje, oční kontakt, postoj těla či gesta). Primárně je tedy důležité zaměřit se na rozvoj tzv. funkční komunikace, aby žák dokázal komunikovat své potřeby, a současně bylo zřejmé, že rozumí sdělení pedagoga nebo jiných dospělých osob. Je možné využívat různé metody alternativní a augmentativní komunikace.

2.3 Specifika v oblasti představivosti a hry, chování (repetitivní vzorce chování), zájmů nebo aktivit

Menší flexibilita myšlení, problémy v oblasti představivosti ovlivňují oblast zájmu, her a aktivit, která bývá u žáků s PAS narušena. Častým projevem jsou neobvykle silné či zvláštní zájmy (např. oblíbené předměty, hračky; činnosti; pohádky; televizní reklamy; témata), omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními vrstevníky radost a zájmy či rigidní a kompulzivní chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži či emočně náročných situacích (i při projevech radosti). Setkáváme se také se stereotypními nebo repetitivními motorickými pohyby (např. poskakování; mávání rukama; kývání tělem; kroucení prstů před obličejem).

2.4 Specifika v oblasti smyslové percepce

Ač se tato specifika nezařazují do základní diagnostické triády, jsou dalším významným faktorem, který může ovlivnit začlenění žáka s PAS do běžné třídy (např. hypersenzitivita na zvuky, vůně, chutě nebo taktilní podněty). Např. hlasité zvuky mohou u žáků vyvolávat až fyzickou bolest, setkáváme se s nesnášenlivostí k určitým druhům materiálů nebo i určitým typům jídla. Na druhou stranu mohou mít někteří jedinci zvýšený práh bolesti, nemusí reagovat na bolest, zranění. Objevuje se také zraková fascinace světly nebo pohybem. Specifické vnímání tedy můžeme najít u všech smyslových modalit.

V následujících kapitolách ukážeme, jak se zmíněná specifika mohou promítnout ve fungování žáka ve škole. Jednotlivé informace slouží pro základní orientaci při práci se žákem s PAS a mohou fungovat také jako samostatné dokumenty (viz příloha č. 2 a příloha č. 3), proto se může stát, že se v některých aspektech překrývají.

3. Zásady přístupu při výchově a vzdělávání žáků s PAS

Při zařazování žáků s PAS do škol bychom měli respektovat základní zásady přístupu, abychom umožnili žákovi lépe porozumět systému a pravidlům školy. V podstatě jde o to, aby bylo školní prostředí pro žáka pochopitelné, bezpečné a uměl se v něm orientovat.

3.1 Zásada přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti

Většina žáků s PAS potřebuje větší míru struktury prostředí a činností, aby mohla kvalitně a srozumitelně pracovat. Předvídatelnost a pravidelnost denních činností je pro žáky s PAS, pro které je charakteristická potřeba určité míry ritualizace, zárukou vykonávání rutinních činností. Neznámé a nečekané události u nich mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování nebo k výkyvům či selhání v obvykle zvládaných činnostech.

3.2 Zásada strukturování pracovního dne a činností

Pro žáky s PAS mohou být důležitým pomocníkem plány dne, psané připomínky a pravidla (např. před obědem si myji ruce), popisy školních situací (např. při zvonění bych měl být ve třídě; postavím se, když vstoupí učitel). V závislosti na povaze a závažnosti PAS je v období adaptace na školní prostředí vhodné výrazně podpořit strukturalizaci prostoru, činností a času (např. denní režim; rozvrh vyučovacích hodin; strukturovaný plán vyučovací hodiny). Uplatnění uvedených principů pomáhá žákovi s PAS nalézt odpověď na otázky: kde a kdy bude; co dělá; jak to má dělat; jak dlouho to bude trvat; proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti (např. oblékání se). Používáme strukturu pracovního programu, rozvrh dne, strukturu řešení úkolu (např. přečtu si zadání; napíši si otázku, na kterou mám odpovědět; zapíši si postup; vypracuji úkol; napíši výsledek; podtrhnu). Můžeme využít i strukturované pracovní listy, krabice s vnitřní strukturou, strukturované činnosti s vizualizací jednotlivých kroků (více viz Čadilová, Žampachová, 2008).

3.3 Zásada jasné a konkrétní motivace

Žáci s PAS musí rozumět smyslu vykonávaných činností. Sociální motivace zpravidla nefunguje, vzhledem k omezené schopnosti empatie. Pokud jsou žáci pro vykonávané činnosti vhodně motivováni, je možné udržet jejich pozornost a soustředění na práci. Při ztrátě motivace rapidně klesá i schopnost soustředění. Jak již bylo uvedeno, motivace by měla být konkrétní, dosažitelná a jasně vztažená k vykonávané činnosti.

Jednou z forem práce s motivací žáka je využití jeho silných stránek, které může být spojeno s poskytováním určitého motivujícího druhu odměny (např. žák může vykonávat aktivity, které jsou ve spektru jeho zájmů; v různých typech úkolů lze využít oblíbené předměty/témata žáka, např. při oblibě hasičů zadáváme žákovi čtení a matematické úlohy o hasičích).

3.4 Zásada klidného a empatického přístupu

S ohledem na specifika v chování a komunikaci žáků s PAS (např. nevhodné poznámky; netaktní přímočarost; otázky mimo kontext; banální výroky; úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi; vulgární vyjadřování; odborné otázky) je nezbytné reagovat na uvedené projevy s pochopením.

3.5 Zásada dodržování časové souslednosti úkolů

Činnosti realizované se žáky s PAS by měly probíhat podle pravidel zřejmých žákům, neboť jestliže se často mění plánované činnosti a nerespektují se stanovená pravidla, dochází u žáků k nejistotě. V

případě, že je třeba změnit původně nastavený harmonogram a postup práce, je nezbytné změnu žákovi vysvětlit. Pokud je potřeba, můžeme využít i formu vizualizované informace. Tam, kde se dá očekávat změna v zažitém režimu (např. výlet; exkurze; suplování), je vhodné ji nejen dopředu sdělit, ale také počítat s možností alternativního řešení pro žáka s PAS.

3.6 Zásada vyšší míry vizuální podpory

Vizuální podpora pomáhá většině žáků při učení a vstřebávání nových informací. Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace. Pokud chceme, aby si žák s PAS osvojil pracovní činnost, je vhodné ji názorně demonstrovat, rozepsat v bodech nebo rozkreslit (využít tzv. schémata postupů). Postupně lze proces zjednodušovat a doplňovat verbálním vysvětlením.

3.7 Zásada posilující koncentraci pozornosti

Při zvýšeném motorickém neklidu lze umožnit žákovi s PAS manipulaci s předmětem, nebo realizovat činnost, která neruší ostatní a žákovi umožňuje soustředění, jako je např. mačkácí míček, provázek, gumička. Je dobré podporovat také aktivity, které žákovi s PAS umožní střídání pohybu v hodině, jako je např. rozdávání papírů a sbírání sešitů. Pro zlepšení kvality pozornosti je důležité pravidelné a vyvážené střídání odpočinku a činnosti.

3.8 Zásada srozumitelného nastavování sociálně komunikačních pravidel a zvládání situací, které vyžadují praktickou zkušenost

U žáků s PAS sledujeme odlišnosti v oblasti komunikace. Je důležité vědět, jaký způsob komunikace žák upřednostňuje, jaké je jeho porozumění řeči. Dochází také k odlišnému chápání některých projevů v komunikaci, zvláště pak ironie, sarkasmu či metafory. Mnohdy je důležité upozornit žáka na zdánlivě všeobecně známé skutečnosti (viz Desatero komunikace se žákem s PAS ve škole).

3.9 Zásada střídání pracovních činností a odpočinku

Možnost odpočinku a relaxace je důležitá pro prevenci vzniku nežádoucího chování či vzniku afektu způsobeného únavou a „přetažením“, tlakem na výkon, protože navozuje zklidnění a předchází stresu. Pro odpočinek žáka je vhodné vymezit konkrétní prostor i čas

4. Spolupráce škola – zákonný zástupce žáka – odborní pracovníci

Pro vzdělávání všech žáků bez rozdílu je nezbytná spolupráce školy a zákonných zástupců žáků. U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nezbytná také součinnost se školskými poradenskými zařízeními. Úkolem speciálního pedagoga nebo psychologa školského poradenského zařízení (dále jen „ŠPZ“), který na základě posouzení vzdělávacích potřeb žáka zná jeho specifika (včetně silných a slabých stránek), je poskytovat metodickou podporu pedagogickým pracovníkům školy i zákonným zástupcům žáka.

Pro úspěšnou spolupráci je nutné nastavení a využívání vzájemné informovanosti aktérů zapojených do vzdělávacího procesu žáka s PAS (např. pedagog; asistent pedagoga; zákonný zástupce; vychovatel; výchovný poradce). V případě, že ve škole pracuje školní speciální pedagog nebo školní psycholog, je nutné spolupracovat také i s ním.

5. Doporučený postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS

Škola by měla znát specifika v chování žáka a reflektovat je v rámci fungování třídy a školy (např. při výběru konkrétní třídy žáka; zavedení vizualizačních prvků pro zlepšení orientace ve škole). Na základě doporučení ŠPZ a dohody se zákonnými zástupci žáka (viz Specifika v chování žáků s poruchou autistického spektra) by měly být identifikovány oblasti či projevy v chování, které mohou v kontextu školy působit jako nestandardní, nežádoucí či problémové.

Je pro nás tedy důležité sledovat, v jakých situacích se chování objevuje, co může být jeho příčinou (sledujeme tedy, co chování předcházelo). Můžeme sem zařadit např.:

- **Chování jako forma vyjádření emocí** – vzhledem k tomu, že mají žáci s PAS potíže s vyjadřováním emocí, mohou v rámci chování vykazovat specifika, která se objevují ve zvýšené míře ve chvílích stresu, emocionálního vypětí, nenadálých změn (např. poskakování; mávání rukama; kývání se; vykřikování, ale např. i autoagresivní chování či útok na spolužáka).
- **Chování jako projev neporozumění situaci** – v situacích, kdy žák např. nerozumí co se kolem něj děje, nerozumí tomu, co bude následovat, projeví se to v jeho chování.
- **Chování jako forma komunikace** – obtíže žáků v sociální interakci a komunikaci mohou vést k tomu, že využijí pro kontakt se spolužákem takovou formu chování, u níž mají ověřeno, že vyvolá reakci ze strany druhého, i když často neodpovídá sociálnímu kontextu a může být pro druhého nepříjemná (např. objímání; nerespektování osobní zóny druhého; držení druhého).
- **Chování jako prostředek dosažení cíle** – ač zde vlastně hovoříme o základní funkci volního chování, u žáků s PAS se setkáváme s tím, že cíl neumí dobře komunikovat a cesty, které volí k dosažení cíle, neodpovídají běžným postupům, tudíž jsou pro okolí obtížně pochopitelné (např. žák s PAS jedná bez ohledu na ostatní; není schopen odložit naplnění svých potřeb).
- **Chování jako následek přetížení v oblasti smyslového vnímání či obtíží se smyslovou integrací** – vzhledem k výše uvedeným specifickým problémům ve smyslovém vnímání se může objevit svou intenzitou neadekvátní či neočekávaná reakce na smyslový podnět.
- **Chování jako následek polaritních přesvědčení (černobílé myšlení)** – deficity exekutivních funkcí a odlišné vnímání sociálních situací (vlivem narušení procesu socializace) mohou vést k chování nepřiměřenému věku a situaci, kdy žák nedokáže zvládnout neúspěch nebo není schopen přijmout řešení situace, které není zcela podle pravidel (např. společenského chování nebo i školního řádu).

Dále by mělo být stanoveno, jaké projevy v chování jsou pro žáka charakteristické, které projevy v chování budou v rámci školy tolerovány (typicky např. stereotypie v chování nezbytná pro základní pocit bezpečí žáka, např. nošení oblíbeného předmětu do školy; možnost odpočinku mimo třídu; umožnění objetí učitele v rámci rituálu vítání a loučení), a ve kterých případech se jedná o chování v prostředí školy problémové (např. vykřikování vulgarismů; házení předměty; nedodržování osobní zóny při sociálním kontaktu). U takového chování by měl být stanoven intervenční postup, jak s daným chováním pracovat, tedy měly by být jasně dané konkrétní strategie (např. ignorování; posilování žádoucího chování; způsob komunikování zpětné vazby) vycházející z doporučení ŠPZ, zkušenosti zákonných zástupců žáka a třídního učitele (či dalších pedagogických pracovníků, např. asistenta pedagoga).

V prostředí školy se snažíme předcházet vzniku problémového chování a krizových situací u žáků s PAS. Vhodné postupy práce s žákem v rámci vzdělávání i v rámci mimoškolních aktivit (v rámci školy) jsou popsány v individuálním vzdělávacím plánu. Informace o vhodných postupech práce se žákem s PAS jsou v doporučení ŠPZ uvedeny obvykle v „Závěrech podstatných pro vzdělávání

žáka a jeho pobyt ve škole“ a dále jsou podrobněji rozepsány v části „Podpůrná opatření jiného druhu“. Krizové situace u žáků s PAS jsou obvykle důsledkem podcenění některých specifíků v jejich chování, např. neporozumění právě probíhající situaci, pocit nepochopení nebo naopak potřeba zvýšené pozornosti.

Po proběhlé krizové situaci u žáka s PAS je vhodné vysvětlit spolužákům, co bylo příčinou reakce, jak můžeme těmto reakcím předcházet a dále jak se můžeme v podobných situacích zachovat. Vždy je potřeba vycházet z aktuální situace a nejlépe ke spolupráci přizvat pracovníky školního poradenského pracoviště, případně vyhodnotit závažnost celé situace a následně postupovat v zájmu ochrany zdraví žáka.

Jako nejzávažnější hodnotíme situace, kdy by mohlo dojít k ohrožení zdraví či života samotného žáka s PAS nebo jeho spolužáků, pedagogických i nepedagogických pracovníků školy. V takovém případě je nezbytné dodržet následující postup:

- 1) V případě agresivního chování žáka** (např. brachiální agrese; kousání; kopání; házení předmětů, hraček či ničení vybavení třídy):
  - snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáka s PAS × ostatních žáků ze třídy), na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem (v případě, že žák reaguje negativně, nekomunikujeme s ním), popisujeme situaci, snažíme se ho uklidnit, odstraníme z žákova dosahu nebezpečné předměty (např. židle, nůžky);
  - přivoláme pomoc alespoň jednoho dalšího dospělého, prostřednictvím mobilního telefonu, s pomocí žáků, případně dalších dospělých osob;
  - stále se snažíme žáka verbálně uklidnit, pomalu se k němu přibližujeme, ale pouze do bezpečné vzdálenosti. Je také vhodné udržet mezi žákem a námi ochrannou bariéru (např. školní lavice);
  - pokud žák na uklidňování reaguje, můžeme se k němu dále přibližovat, přičemž stále hovoříme klidným hlasem a uklidňujeme ho (vždy je třeba vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí);
  - snažíme se, aby se žák posadil např. na zem, na židli, na koberec a pokračujeme v jeho zklidňování;
  - pokud afekt stále trvá, udržujeme bezpečný odstup, hlídáme, aby si žák neublížil, zajišťujeme prostor (např. u oken), verbálně ho uklidňujeme a čekáme na pomoc dalšího dospělého;
  - kontaktujeme zákonné zástupce žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech).

Příklad:

PLÁN A – ODVEDENÍ ŽÁKA:

- vyučující zajistí bezpečnost žáků ve třídě a podle předem nastavených pravidel v Krizovém plánu požádá o spolupráci další pedagogické pracovníky tak, aby bylo možné převést žáka v akutní krizi do klidného a bezpečného prostředí,
- vyučující vyčká momentu uklidnění žáka. Následně uplatňuje prvky motivace ke znovunavrácení žáka do učebního procesu, případně při přetrvávajícím afektu je informován zákonný zástupce žáka nebo je zavolána Zdravotnická záchranná služba.

PLÁN B – ODVEDENÍ TŘÍDY:

- v případě, že chování žáka s PAS je natolik ohrožující, že není možné jeho převedení do jiného prostoru školy, vyučující opět zajistí spolupráci s určenými pedagogickými pracovníky školy dle pravidel nastavených v Krizovém plánu a zajistí bezpečné přesunutí žáků třídy do náhradních prostor,
- pokračuje snaha o zklidnění žáka, pokud se zklidnění žáka nedaří, je třeba upozornit zákonného zástupce, případně požádat o odbornou pomoc (Zdravotnická záchranná služba).

2) V případě autoagresivního chování žáka (např. kousání se; bouchání se do hlavy; bití hlavou o stěnu/o zem; vytrhávání si vlasů):

- snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáků ze třídy). Na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem, snažíme se ho uklidnit;
- přivoláme pomoc alespoň jednoho dalšího dospělého prostřednictvím mobilního telefonu, s pomocí žáků, případně dalších dospělých osob;
- stále se snažíme žáka verbálně uklidnit, pomalu se přibližujeme k žákovi (do bezpečné vzdálenosti), snažíme se autoagresivní chování zastavit (vždy je třeba nutné vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí), např. vzít žáka za ruce, navázat oční kontakt, nabídnout alternativu (změnu situace);
- v případě velké fyzické síly čekáme na pomoc dalšího dospělého;
- kontaktujeme zákonného zástupce žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech).

3) V případě vzniku rizikové situace mimo budovu školy (např. vycházka; školní akce):

- povinností pedagogického pracovníka je chránit bezpečí a zdraví žáka i mimo budovu školy/školského zařízení, kdy provádění této zásady má svůj odraz ve školském zákoně a dalších prováděcích předpisech. Jedná se např. o pravidla, která se týkají pedagogického dohledu nad žáky v případě výuky mimo místo, kde se obvykle uskutečňuje vzdělávání (např. § 3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že při akcích mimo místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost a ochranu zdraví žáků připadnout více než 25 žáků. Výjimku z tohoto počtu může stanovit s ohledem na náročnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ředitel školy);
- pedagogický pracovník by měl při mimoškolních akcích zohlednit specifika projevů žáka s PAS (např. pro některé žáky s PAS může být cestování v MHD v dopravní špičce spouštěčem problémového chování);
- jestliže přeci jen dojde ke krizové situaci, snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům, žáka s PAS se snažíme verbálně uklidňovat, zastavit ho, přimět ho, aby se posadil, fyzicky blokujeme cestu k silnici a dalším nebezpečným místům (např. vodní plocha, koleje);
- je také vhodné zajistit, aby se do řešení situace nezapojovali kolemjdoucí a ostatní neznámé/nepoučené osoby;
- čekáme, až afekt u žáka s PAS zeslábně, informujeme o situaci školu a zákonného zástupce žáka, dohodneme se na dalších krocích;

V případě, že je situace i nadále vážná, kontaktujeme Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech).

STÁVAJÍCÍ PLATNÉ DOKUMENTY V RESORTU MŠMT

Strategie

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akční plán realizace na období 2019-2021.
- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005-2008
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2009
- Strategie prevence kriminality 2008-2011

Metodické pokyny

- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních- č. 20 006/2007-51 ze dne 16.10.2007
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií České republiky při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č. j.: 25 884/2003-24
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j.: 14 423/1999-22
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j.: 10 194/2002-14
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních č. j.: 29 159/2001-26
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j.: 14 423/1999-22 (Věstník MŠMT sešit 5/1999)
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany mezi žáky škol a školských zařízení č. j.: 28 275/2000-22
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č. j. 37 014/2005

Metodické doporučení

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28

Vyhlášky

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadanými
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č.263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí

- Vyhláška č.15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 65/ 2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění
- Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (účinnost od 1. ledna 2007)
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník
- Nařízení vlády č.114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Další zákony

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení č. 2/1993 Sb., Předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů

Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti (Č. j.: MŠMT-1981/2015-1)

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

Všichni pedagogičtí pracovníci byli na pedagogické radě č. 1, dne 25.8.2022, seznámeni s těmito dokumenty:

Trulík	
Hošpesová	
Bartošíková AP	
Bartůňková	
Brančová AP	
Březinová	
Budinská MŠ	
Bulínová MŠ	
Česneková	
Čepová	
Dobšáková AP	
Fialová	
Fojtáčová AP	
Gürtelschmidtová AP	
Holubová MŠ	
Ježková	
Kadlčíková	
Kelčová	
Konečný	
Konvalinová	
Krejčí	
Krejčová	
Kuřová	
Lacinová	
Lengálová	
Mahdalová	
Matoušková	
Mikelová AP + ŠD	
Moravec	
Moravcová	
Mouchová	
Navrátilová	
Nováková MŠ	
Olejníková	
Paterová	
Pecová	
Protivínská ŠD	
Salátová AP MŠ	
Savková	
Seitlová AP MŠ	
Skopalová	
Smolíková AP MŠ	
Slatinská AP	
Smržová AP	
Sovišová	
Stanislavová	
Stibůrek	
Šebáková ŠD	
Škaroupková	

Škorpík	
Štraus	
Šťavová ŠA	
Teplá AP	
Tomašítková	
Tripalová	
Tunková	
Urbancová	
Veselá	
Vicanová	
Vítková ŠD	
Vozábalová ŠD	
Vrbicová ŠD	
Vrbová	